

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o označevanju v zvezi z dobrim počutjem živali

(2007/C 161/17)

Nemško predsedstvo EU je v pismu z dne 28. novembra 2006 v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti zaprosilo Evropski ekonomsko-socialni odbor, da pripravi mnenje o naslednji temi: *Označevanje v zvezi z dobrim počutjem živali.*

Za pripravo mnenja je bila zadolžena strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje.

Zaradi nujnosti postopka je Evropski ekonomsko-socialni odbor na 434. plenarnem zasedanju 14. in 15. marca 2007 (seja z dne 15. marca) imenoval g. NIELSNA za glavnega poročevalca in z 92 glasovi za, 6 glasovi proti in 2 vzdržanima glasovoma sprejel naslednje mnenje.

1. Sklepi in priporočila

1.1 Zanimanje za spodbujanje takšnih načinov proizvodnje in reje za rejne živali, ki so na primerni ravni zaščite dobrega počutja živali, se v Evropski uniji povečuje. Zato se predlaga prostovoljen sistem označevanja kot dopolnitev že veljavnih obveznih minimalnih zahtev glede zaščite živali, ki se lahko uporablja skupaj s splošnimi komercialnimi označbami kot tudi z označbami, ki se močneje nanašajo na kakovost, npr. „quality schemes“. S tem bi podpirali tržne sile in ne bi po nepotrebnem obremenjevali političnega sistema ali nadzornih organov držav članic. Takšne označbe kakovosti imajo v konkurenci na trgu živil pomembno vlogo; pogosto zajemajo različne elemente dobrega počutja živali, ki presegajo veljavne minimalne obvezne standarde. Vendar pa ima potrošnik težko pregled nad podlagami označevanja in vsebino pravil in vidiki dobrega počutja živali ne temeljijo vedno na zadostni znanstveni podlagi.

1.2 Prednost takšnega tržnega sistema, ki temelji na objektivnih merilih za določanje ravni dobrega počutja živali, bi bila, da bi bil prožnejši, učinkovitejši in z vidika prihodnosti boljši od politično določenih meril, zato bi bil smotnejši. Razvoj proizvodnje bi utegnil v prihodnosti oblikovati večji razpon proizvodnih razmer kot posledica širitve EU, stalne specializacije in diverzifikacije proizvodnje, strukturnih sprememb v trgovini na drobno ter partnerstev pri razvoju izdelkov in izdelkih z zaščitno znamko.

1.3 Spodbujati je treba načine proizvodnje in reje, ki bolj upoštevajo dobro počutje živali, kar lahko poteka neposredno z izobraževalnimi ukrepi in prenosom novih znanstvenih izsledkov, a tudi tako, da se zaznavajo tržni signali, ki so obenem lahko tudi pomembno izhodišče za določanje prednosti pri usposabljanju, naložbah itd. Tako lahko sistem označevanja prispeva k ustvarjanju potrebnih mnogostanskih sinergij in k racionalnejši uporabi virov. Rejci živali so zainteresirani za stabilen okvir, kajti danes morajo slediti spreminjajočim se zahtevam trgovskih verig na drobno, ki so bolj ali manj utemeljene. To vpliva na njihovo načrtovanje in naložbeno strategijo.

1.4 Sistem označevanja v zvezi z dobrim počutjem živali, ki bi presegal minimalne standarde, bi moral zato biti prostovoljna ponudba za proizvajalce, trgovino in industrijo; sistem označevanja za zasebni sektor bi se lahko gradil na znanstvenih in praktično utemeljenih standardih in se sproti posodabljal glede na nove znanstvene izsledke. Konkretno bi bilo mogoče na prostovoljni osnovi uporabljati logotipe z barvno označbo ali sistemom točk, ki bi dopolnjevali komercialne označbe kakovosti in v povezavi z zasebnim, neodvisnim nadzorom ustvarili objektivno podlago za trženje. Takšen sistem bi bilo mogoče načeloma uporabljati za vse vrste rejnih živali in vse živalske proizvode. V skladu s pravili Svetovne trgovinske organizacije bi ga bilo mogoče ob enakih pogojih uporabljati tudi za uvožene izdelke.

1.5 V EU bi bilo treba še naprej uporabljati konvencionalno ureditev za določanje minimalnih standardov, kot tudi – kot doslej – za označevanje načina proizvodnje jajc in ekoloških proizvodov. Vendar je ta vrsta urejanja politično in upravno težavna, zaradi česar je manj primerna za spodbujanje razvoja takšnih načinov proizvodnje in reje, ki bolj upoštevajo zahteve dobrega počutja živali. Poleg tega bi proizvajalci, industrija in trgovina sistem občutili kot tog in birokratski; niti potrošnikom ne bi prinesel bistvenih prednosti.

1.6 Predlagani sistem v bistvu spominja na splošne okoljevarstvene označbe, med drugim na okoljski znak EU. Okoljevarstvene označbe temeljijo na skupnih načelih za proizvodnjo in uporabo za zelo različne proizvode, s čimer je mogoče ustvariti večjo sinergijo in prispevati, da bo označevanje postalo bolj prepoznavno. Zaradi konkurence pa bodo akterji v živilski panogi seveda dajali prednost lastnim znakom kakovosti, zaradi česar „okoljski model“ ni neposredno primeren za označevanje v zvezi z dobrim počutjem živali, ki mora poleg tega nujno temeljiti na ustreznih raziskovalnih izsledkih in ponderiranju kazalcev dobrega počutja živali.

1.7 Raziskovalni ukrepi v Evropski uniji na področju dobrega počutja živali odločajo o tem, ali bo v prihodnosti mogoče na znanstveni in objektivni podlagi v verigi kmetijstva, proizvodnje in trgovine upoštevati zahteve s tega področja. Vendar bi morali elemente sistema označevanja opredeliti že kmalu, da bi bilo mogoče izsledke iz raziskav in standardizirane – objektivne, izmerljive ter ponovljive – kazalce dobrega počutja živali v okviru sistema označevanja prenesti v praktično strategijo in v uporabo takoj, ko bi bili na voljo, tako da bi se zainteresirani lahko seznanili s sistemom.

1.8 V vsakem primeru se zdijo nujne obsežne informacijske kampanje, namenjene potrošnikom in trgovini na drobno, in sicer tudi glede predpisanih minimalnih standardov v EU. Razmišljati bi morali tudi o vzpostavitvi spletne strani in baze podatkov s pomočjo EU, da bi dosegli večjo preglednost in odprtost, saj je objava natančne vsebine pogoj za uporabo skupnih smernic. Poleg tega je treba pretehtati strožjo uporabo prepovedi in nadzora neresničnega in zavajajočega oglaševanja, s čimer bi zagotovili, da bi podjetja v večji meri izpolnila svoje lastne obljube.

2. Razlogi za pripravo raziskovalnega mnenja

2.1 V skladu z zaprosilom nemškega predsedstva EU naj bi v mnenju opisali možne sisteme označevanja na področju dobrega počutja živali in oblikovanje takšnih sistemov ob upoštevanju razvoja načinov proizvodnje in reje, ki močneje upoštevajo zahteve glede dobrega počutja živali. Pri tem je v ozadju vse večji interes za dobro počutje živali v Evropski uniji, kjer dobro počutje živali enako kot druge etične vidike vse bolj pojmujejo kot elemente „evropskega družbenega modela“. Potrošniki – v skladu z ugotovitvami raziskav Eurobarometra – upravičeno pričakujejo, da se živila živalskega izvora proizvajajo z uporabo sistemov, ki upoštevajo predpise EU, zlasti tiste o dobrem počutju živali, in da obstajajo objektivna, verodostojna merila, s pomočjo katerih je mogoče izbirati živila, proizvedena ob upoštevanju zahtev dobrega počutja živali ⁽¹⁾. Poleg tega v več ozirih obstaja povezava med varstvom živali in zdravjem rejnih živali ter razvojem bolezni, ki se lahko prenašajo na človeka.

⁽¹⁾ Kot izhaja iz posebne Eurobarometrove ankete Attitudes of consumers towards the welfare of farmed animals (Odnos potrošnikov do dobrega počutja farmskih živali) iz junija 2005, 43 % potrošnikov v EU pri kupovanju mesa upošteva vidike dobrega počutja živali. 74 % anketiranih navaja, da želi s svojo odločitvijo pri nakupu vplivati na dobro počutje živali. Vendar pa nekatere znanstvene raziskave kažejo, da so psihološki in čustveni dejavniki, povezani z etičnimi in moralnimi vrednotami potrošnikov, pa tudi predstavitev izdelkov v trgovini na drobno in njihovo označevanje izredno kompleksni. Odnos in dejanja se zato lahko še kako razhajajo: politično korekten odnos do etičnega označevanja ne pomeni vedno, da bo potrošnik kupil izdelek, pripravljen ob upoštevanju posebnih etičnih meril. Ravno nasprotno: o nakupu odločajo cena, dostopnost, zdravje in okus. Vendar pa javnost silovito reagira, če prek medijev izve za slabe razmere živali v proizvodnji ali poskusnih živali.

2.2 Kot izhaja iz večine anket, potrošniki menijo, da je dobro počutje živali eden od bistvenih parametrov kakovosti izdelka; to mnenje je morda v nekaterih državah članicah seveda manj izrazito. Dobro počutje oz. kakovost življenja živali je vsota pozitivnih ali negativnih izkušenj, ki jim je žival izpostavljena v življenju: bolečina, bolezen, konfliktno vedenje, nenavadno vedenje in trajen stres si je treba razlagati kot negativne izkušnje za žival, medtem ko mir, spanec, krma, nega zaroda in kože lahko veljajo za pozitivna doživetja. Vendar pa priznane, jasne opredelitve dobrega počutja živali ni.

2.3 Evropska unija je med drugim na podlagi priporočil Sveta Evrope sprejela vrsto minimalnih standardov o zaščiti živali in pri tem izbrala pot konvencionalne ureditve. Veliko teh minimalnih standardov naj bi v prihodnjih letih spremenili v skladu s prejšnjimi sklepi. Poleg tega so sprejeli posebna pravila za prostovoljno označevanje ekoloških proizvodov in za obvezno označevanje načina proizvodnje pri prodaji jajc ter nekatere posamične določbe o prodaji perutnine za zakol in govedine.

2.4 Živilska industrija in trgovina na drobno, ki ju oblikujeta vse močnejša koncentracija in konkurenca, vse bolj uporabljata lastne znake kakovosti, ki naj bi ponazarjali posebno upoštevanje različnih vidikov kakovosti, med drugim vse bolj tudi proizvodnjo s primerno ravnijo zaščite živali. Vzporedno s tem so organizacije proizvajalcev in zadruga razvile vrsto regionalnih znakov kakovosti, ki se večinoma nanašajo na vidik dobrega počutja živali in na ekologijo. Nekatere proizvodnje imajo lahko korist od sistema EU za zaščito geografskih oznak in tradicionalnih specialitet ⁽²⁾.

2.5 Med posameznimi državami obstajajo pri tem velike razlike. Tako na britanskem trgu prevladujejo označbe trgovine, medtem ko je npr. v Franciji in Italiji mogoče opaziti veliko regionalnih znakov kakovosti. Na Nizozemskem po tradiciji prevladujejo znaki kakovosti predelovalne industrije, vendar trgovina na drobno in organizacije proizvajalcev uvajajo vse več lastnih znakov kakovosti. Na Švedskem vodijo označbe v lasti proizvajalcev, pri čemer – v skladu s tradicionalnim pojmovanjem, razširjenim v številnih državah – pripisujejo domačim proizvodom višjo kakovost, kar se med drugim nanaša tudi na vidik dobrega počutja živali.

⁽²⁾ Uredba Sveta (ES) št. 509/2006 z dne 20. marca 2006 o zajamčenih tradicionalnih posebnostih kmetijskih proizvodov in živil ter Uredba Sveta (ES) št. 510/2006 z dne 20. marca 2006 o zaščiti geografskih oznak in označb porekla za kmetijske proizvode in živila, UL L 93, 31. 3. 2006.

2.6 Na podlagi izkušenj s prostovoljnimi sistemi označevanja namerava Komisija v veljavnih in prihodnjih pravnih aktih Skupnosti spodbujati uporabo specifičnih, objektivnih in merljivih kazalcev dobrega počutja živali. To naj bi bila podlaga za pripravo zakonodaje o preverjanju proizvodnih sistemov, v katerih veljajo standardi dobrega počutja živali, ki so višji od minimalnih standardov, zapisanih v veljavnih predpisih⁽³⁾. Po mnenju Komisije to terja razvrstitev uporabljenih standardov za zaščito živali z ozirom na spodbujanje razvoja sistemov proizvodnje in reje, ki bolj upoštevajo zahteve dobrega počutja živali, in lažjo uporabo teh standardov v EU in na mednarodni ravni. Poleg tega namerava Komisija na tej podlagi preučiti možnosti za označevanje na ravni EU.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Kot predstavnik civilne družbe ima EESO nalogo, da sodeluje pri pripravi in uvedbi ustreznih sistemov označevanja v obliki skupnega evropskega sistema, ki bo služil trajnostnemu razvoju na notranjem trgu in v trgovini s tretjimi državami. Dobro počutje živali je sestavni del evropske kulturne dediščine in vrednot Evropske unije – tako kot družbena odgovornost podjetij, varstvo okolja in ekologija, ki so do neke mere vključeni v zakonodajo Skupnosti. Na dlani so točke povezave z interesi ekologije, ki v smislu trajnostne kmetijske proizvodnje gradi na varstvu okolja in dobrem počutju živali.

3.2 EESO podpira zahtevo Komisije po spodbujanju izboljšanja ravni dobrega počutja živali v Evropski uniji na stvarni in trajnostni podlagi⁽⁴⁾ in meni, da je vzpostavitev skupnega sistema označevanja primerna za spodbujanje načinov proizvodnje in reje, ki bi bolj upoštevali zahteve dobrega počutja živali. S tem naj bi predvsem prispevali tudi k razvoju tržnih sil na objektivni podlagi in njihovi „usmeritvi v pravo smer“. Obenem je pomembno, da se načine proizvodnje in reje, ki v večji meri upoštevajo dobro počutje živali, spodbuja z usposabljanjem in prenosom novih znanstvenih izsledkov. Tržni signali bodo seveda tudi izhodišče za določanje težišč v raziskavah, pri usposabljanju kmetov, svetovalcev in veterinarjev, in vplivali bodo na prihodnje naložbe v proizvodne sisteme. Sistem označevanja lahko torej prispeva k sinergijam in k racionalni uporabi

⁽³⁾ Glej sporočilo Komisije o akcijskem načrtu Skupnosti za zaščito in dobro počutje živali 2006–2010, COM(2006) 13 z dne 23. 1. 2006, v kateri so napovedane pobude na ravni Svetovne trgovinske organizacije in poročilo o obveznem označevanju perutninskega mesa in proizvodov iz perutninskega mesa (2009), poročilo o nadaljnji uporabi merljivih kazalcev v pravu Skupnosti, ki se nanaša na zaščito živali (2009) in možna uvedba evropskega standarda kakovosti za proizvode iz proizvodnih sistemov s primerno ravni zaščite živali ter priprava specifične tehnične in finančne ureditve za spodbujanje uporabe višjih meril zaščite živali v EU in zunaj nje.

⁽⁴⁾ Glej mnenji CESE 1356/2006 z dne 26. 10. 2007 o sporočilu Komisije o akcijskem načrtu Skupnosti za zaščito in dobro počutje živali 2006–2010 in CESE 1246/2005 o predlogu za direktivo Sveta o minimalnih pravilih za zaščito piščancev, ki se gojijo za proizvodnjo mesa, COM(2005) 221 konč., UL C 28, 3. 2. 2006.

virov, tudi glede načrtovanja in naložbene strategije proizvajalcev.

3.3 Nedvomno gre za dolgoročen proces, ki mora nujno potekati vzporedno z razvojem objektivnih, merljivih, ponovljivih in znanstveno utemeljenih kazalcev dobrega počutja živali in preverjanja različnih proizvodnih sistemov. Ne glede na to je treba že zgodaj opredeliti okvir in načela za oblikovanje skupnega sistema označevanja za proizvode, pridobljene ob upoštevanju dobrega počutja živali, tako da bo mogoče pripraviti delo in v sistem postopno vgrajevati standardizirane kazalce dobrega počutja živali. Zato je treba pri vseh udeleženi čim prej doseči razumevanje in sprejemanje smernic in oblikovanja skupnega sistema, ki naj se uporablja za vse živalske proizvode na – po možnosti – prostovoljni in prožni osnovi.

3.4 Tega procesa seveda ne zapleta le pomanjkanje dostopnega znanja o vidikih dobrega počutja živali in njihove pomenske hierarhije, temveč tudi raznoterost preferenc potrošnikov in različne produkcijske razmere, vpliv različnih izročil in izobrazbene ravni na ustvarjanje mnenja, konkurenca v živilski panogi, raznoterost veljavnih pravnih predpisov, težave pri vsebinskem primerjanju zasebnih znakov kakovosti in pomanjkanje zaupanja glede zasebnih in javnih nadzornih služb, ki vlada npr. v zvezi z uvozom v Evropsko unijo.

3.5 Jasno in informativno označevanje je v vseh okoliščinah ključni dejavnik za spodbujanje načinov proizvodnje in reje, ki bolj upoštevajo dobro počutje živali. Tako so izkušnje z ekološkimi proizvodi in alternativnimi sistemi za proizvodnjo jajc pokazali, da je mogoče prek pravil za označevanje vplivati na produkcijske sisteme v smislu večjega upoštevanja dobrega počutja živali.

3.6 Pravila za označevanje so v pristojnosti Evropske unije. So predmet razprav in konfliktov interesov; Komisija namerava do konca leta 2007⁽⁵⁾ predložiti predlog spremembe direktive o označevanju. Ustrezne in pregledne oznake so neredko rezultat kompromisov, kadar ni mogoče upoštevati vseh želja in zahtev. To velja tudi za živila, pri katerih se pogosto govori o preobsežnih zahtevah v zvezi z označevanjem. Organi, pristojni za nadzor živil, so skeptični do še obsežnejšega označevanja,

⁽⁵⁾ Welfare Quality® je raziskovalni projekt, ki ga financira EU; pri projektu sodeluje 39 inštitutov in univerz, ki imajo posebno veliko znanja na področju dobrega počutja živali. S projektom naj bi na znanstveni podlagi pripravili standarde dobrega počutja živali in praktične strategije, da bi ta vidik vključili v verigo kmetijstva, predelave, trgovine in prodaje ter potrošnikom zagotovili ustrezne informacije.

kajti s tem se pojavlja nevarnost, da bodo osnovne informacije o lastnostih živil zaradi drugih informacij potisnjene v ozadje. Poleg tega potrošniki niso prepričani, ali so dodatne informacije na živilih – v danem primeru posebno glede etičnih značilnosti – koristne. Zato bi moral pri označevanju proizvodov, ki so pridobljeni ob upoštevanju dobrega počutja živali, zadoščati manjši logotip, ki v kombinaciji z barvno označbo, zvezdicami ali pikami dopolnjuje obstoječo označbo.

4. Uvoz v EU

4.1 Dodatne pravne zahteve in omejitve v EU prinašajo tveganje, da bi izvoz iz držav z nižjimi standardi lahko vplival na proizvodnjo in prodajo proizvodov EU in povzročil izgubo tržnih deležev na svetovnem trgu. Vendar bi močnejša prizadevanja za dobro počutje živali v EU z njenim notranjim trgom, ki obsega 30 držav in 500 milijonov prebivalcev⁽⁶⁾, spodbudila tudi države zunaj EU in njihov izvoz v EU. Tako je, recimo, Mednarodna finančna korporacija, ki pripada Svetovni banki, pred kratkim opozorila na interes za dobro počutje živali, ki se v vsem svetu povečuje, in na potrebo, da se tako primarna proizvodnja kot tudi industrijska predelava prilagodita temu razvoju⁽⁷⁾.

4.2 V EU vzrejene, zaklane in razkosane živali, iz katerih se pridobivajo predelani ali nepredelani proizvodi, morajo samoumevno izpolnjevati minimalne standarde Evropske unije, zaradi česar je v tem primeru označevanje odveč. Nasprotno pa se pogosto pojavlja upravičena zahteva, da se pri uvoženih proizvodih navaja poreklo ali da se jih označuje tako, da je neposredno ali posredno razvidno, ali so v skladu z minimalnimi zahtevami Evropske unije. EESO je v prejšnjih mnenjih že opozoril, da bi bilo treba v trgovini s kmetijskimi proizvodi interese dobrega počutja živali – dolgoročno gledano – uvrstiti med povsem upravičene zahteve, da bi bilo pri uvozu mogoče zahtevati izpolnjevanje minimalnih standardov. Zato bi bilo treba natančneje preveriti, v kolikšni meri je zahteva po obveznem označevanju države porekla pri uvoženih proizvodih zakonita. Če ni jamstva za izpolnjevanje standardov, ki ustrezajo minimalnim standardom EU, bi bilo treba preveriti, ali je dopustno navajati, da je „način proizvodnje neznan“.

4.3 Da bi upoštevali vse evropske kmetijske proizvode, ki so v skladu z obveznimi evropskimi standardi o dobrem počutju živali, in da bi jih razlikovali od neevropskih proizvodov, ki niso v skladu z enakimi pravili, bi lahko uvedli primerno označevanje

⁽⁶⁾ Med temi državami so tudi Norveška, Islandija in Liechtenstein, ki so prav tako del notranjega trga EU (Evropskega gospodarskega prostora).

⁽⁷⁾ *Creating Business Opportunity through Improved Animal Welfare* (Ustvarjanje poslovnih priložnosti z boljšim počutjem živali) – Mednarodna finančna korporacija (IFC) Svetovne banke, april 2006. Mednarodni finančni korporaciji pripada 178 držav članic; poziv se nanaša zlasti na naložbe v državah v razvoju z ozirom na izvoz v razvite države. Glede dobrega počutja živali poleg tega v nekaterih državah tradicionalno veljajo kodeksi obnašanja, medtem ko zakonskih ureditev v pravem pomenu besede ni. To npr. velja za Švico, Avstralijo, Novo Zelandijo, Argentino in Brazilijo.

kraja oz. označbo o tem, kje je bila kmetijska surovina, ki sestavlja proizvod, gojena ali vzgojena, v skladu z eno od naslednjih najustreznejših označb:

- *kmetijstvo EU*, če je bila kmetijska surovina, ki sestavlja proizvod, gojena ali vzgojena v EU;
- *kmetijstvo zunaj EU*, če je bila kmetijska surovina, ki sestavlja proizvod, gojena ali vzgojena v eni od tretjih držav;
- *kmetijstvo EU/kmetijstvo zunaj EU*, če je bil del kmetijske surovine, ki sestavlja proizvod, gojen ali vzgojen v EU, drugi del pa v eni od tretjih držav.

Označbo *EU* ali *ne EU/zunaj EU* lahko država po potrebi zamenja ali dopolni v primeru, da so bile vse kmetijske surovine, ki sestavljajo proizvod, gojene ali vzgojene v tej državi.

4.4 Čeprav bi morala biti združljivost z določbami Svetovne trgovinske organizacije izhodišče in predpogoj za vsakršno ureditev, se lahko Evropska unija, kadar ni mednarodnega sporazuma – kot je bilo omenjeno v prejšnjih mnenjih EESO – čuti dolžna enostransko ukrepati, da vzpostavi potrebno razumevanje za prilagoditev pravnega položaja. Vsekakor morajo uvozniki in trgovske verige na drobno tako kratkoročno kot tudi dolgoročno prevzeti odgovornost, da zagotovijo izpolnjevanje ustreznih zahtev s certificiranjem in podobnimi jamstvi pri uvozu iz tretjih držav.

5. Konvencionalna ureditev

5.1 V EU je bila sprejeta vrsta minimalnih standardov za dobro počutje živali; prejšnji sklepi zadolžujejo Komisijo, da v prihodnjih letih predloži predloge za njihove spremembe in posodobitve⁽⁸⁾. Minimalni standardi so bili sprejeti po pogosto težavnih političnih pogajanjih in so opredeljeni v izčrpnih pravnih aktih. V prihodnosti naj bi minimalni standardi še bolj temeljili na znanstvenih izsledkih in objektivni analizi razmer, kar bi verjetno olajšalo tudi politični proces. Zato naj bi pravila sprejemali v skladu z znanjem, ki je na voljo v določenem trenutku, ter na koristni in utemeljeni osnovi, ki upošteva praktične možnosti v urejenih razmerah na področju primarne proizvodnje, prevoza, omamljanja in zakola. Tudi v prihodnosti naj bi minimalne standarde nujno sprejemali tako, torej s pomočjo klasičnih predpisov o standardih, ki jih pripravljajo oblasti.

⁽⁸⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o akcijskem načrtu Skupnosti za zaščito in dobro počutje živali 2006–2010, COM (2006) 13 konč.

5.2 Tudi določbe o prostovoljnem označevanju ekoloških proizvodov in obveznem navajanju načinov proizvodnje pri prodaji jajc so bile do podrobnosti zapisane v pravne akte Skupnosti. Z drugimi besedami: pri uporabi podrobnejših označb je treba izpolnjevati pravne predpise EU. Tako naj bi zagotovili poštene konkurenčne razmere in zanesljive informacije za potrošnike. Ta način označevanja v kombinaciji z obsežnimi obveznimi zahtevami izvira iz želja potrošnikov oz. je bistven za funkcijo trga, saj se s tem ureja uporaba komercialnih imen, ki jih potrošniki povezujejo z določenimi oblikami proizvodnje, ter oblikujejo minimalni pravni pogoji, ki so potrebni za preprečevanje prevar in zamenjav na trgu. Tudi tu so izkušnje pokazale, da je opredeljevanje meril težavno in zamudno. Gre za obsežno delo, ki je za podjetja in nadzorne organe posameznih držav povezano z registriranjem, knjigovodstvom in inšpekcijskimi pregledi. Ne glede na to pa bi na teh področjih lahko obdržali sedanjo obliko ureditve.

5.3 V skladu s predlogom za minimalna pravila za zaščito piščancev, ki se gojijo za proizvodnjo mesa, načrtuje Komisija najpozneje v dveh letih po njihovem sprejetju predložitev poročila „o možni uvedbi posebnega usklajenega obveznega režima označevanja na ravni Skupnosti za piščančje meso, mesne izdelke in proizvode, ki temelji na skladnosti s standardi dobrega počutja živali“⁽⁹⁾. Tako bo po potrebi nastal vzporeden sistem ob obstoječih določbah Skupnosti o proizvodnih sistemih za jajca, s pravili za označevanje, ki se nanašajo na različne oblike proizvodnje.

5.4 Klasični model ureditve pa je primeren le tedaj, ko je mogoče razlikovati med jasno opredeljenimi oblikami proizvodnje, ki so za potrošnika pregledne. To velja tudi za „uredbo o ekologiji“, ki se primarno ravna po okoljskih vidikih in dobrega počutja živali ne obravnava neposredno. Model bi lahko morda uporabili tudi za proizvodnjo mesa piščancev, če je potrošnik sposoben razumeti ozadje označevanja in se nanj spomniti; model pa se bo izkazal za nepreglednega, če bo razširjen na več živalskih proizvodov.

5.5 Zaradi različnih proizvodnih razmer v razširjeni EU in prihodnjega tržnega razvoja je konvencionalna ureditev tudi preveč toga in preveč zapletena. Obstajala bi nevarnost, da bi se izkazala za zavoro ali da bi – zaradi zapletenih revizijskih procesov in težavnega upoštevanja naravnih razlik proizvodnega procesa – zaustavila razvoj. Ta politično in upravno zahteven model poleg tega za udeležence na trgu ni dovolj privlačen; s tem bi se nenazadnje zmanjšala tudi spodbuda za zasebne znake kakovosti, ki se npr. nanašajo na proizvodnjo v neki regiji. Poleg

tega so izkušnje pokazale, da pri prehodu s prostovoljnega na obvezno označevanje obstaja tudi nevarnost povečanja upravnega bremena zaradi nadzora.

5.6 Močnejša uporaba „klasičnega“ upravnega modela na ravni EU z uporabo uradnih označb zato ni koristna. To velja tudi za sisteme označevanja posameznih držav; te so načeloma v navzkrižju z notranjim trgom. Tudi označevanje, ki kaže, da so minimalni standardi EU izpolnjeni, bi bilo smotno le, če bi šlo pri tem – kot pri proizvodnih sistemih za jajca – za sestavino označevanja na različnih ravneh.

6. „Okoljski model“

6.1 Sistem označevanja, ki je na splošno prostovoljen in v skladu z uredbo za podeljevanje znaka EU za okolje⁽¹⁰⁾ ter ustrezne nacionalne ureditve so manj primerne za spodbujanje razvoja načinov proizvodnje in reje, ki bi bolj upoštevali dobro počutje živali. Živilska industrija in trgovina bi nedvomno prej namenjali prednost nadaljnjemu razvoju lastnih znakov kakovosti. Čeprav „okoljski model“ kaže večjo podobnost s predlaganim modelom na prostovoljni osnovi za živalske proizvode, bi bil kot osnova za uvedbo objektivnih meril dobrega počutja živali neprimeren, enako kot bi bil model, ki bi ustrezal ureditvi o znaku EU za okolje, za označevanje zaščite živali preveč birokratski.

6.2 Pri sedanjih znakih za okolje je načeloma eden od sekretariatov zadolžen za pomoč udeležencem pri opredeljevanju okoljskih meril, ki presegajo zakonske zahteve. Poleg tega sekretariat skrbi za obveščanje potrošnikov in kupcev. Prednost tega načina je v tem, da je označbo načeloma mogoče uporabljati za vse proizvode, to pa zaradi sinergije zagotavlja širši spekter uporabe in večjo stopnjo prepoznavnosti sistema. Za navedbe jamči nevtralna tretja stran, kar predstavlja objektivni in nadzorovan dokaz, da je bil proizvod pridobljen na okolju prijazen način in da se tudi v svojem celotnem življenjskem ciklusu uporablja okolju prijazno.

6.3 Pri živalskih proizvodih morajo merila, npr. merila za rejo živalskih vrst in ustrezne proizvodne razmere, individualno opredeljevati strokovnjaki na podlagi znanstvenih izsledkov in temeljitega ovrednotenja proizvodnih sistemov. Torej so potrebne temeljite in specifične strokovne ocene. „Okoljski model“ potrošnikom zagotavlja jasne in verodostojne navedbe v obliki prostovoljne uporabe in skupnega označevanja na tržni osnovi. To označevanje kaže, da so izpolnjena nekatera etična merila, ki presegajo zakonske zahteve. Te navedbe pa bi morali uporabljati tudi za spodbujanje razvoja načinov proizvodnje in reje, ki v večji meri upoštevajo dobro počutje živali.

⁽⁹⁾ Predlog direktive Sveta o minimalnih pravilih za zaščito piščancev, ki se gojijo za proizvodnjo mesa; COM(2005) 221 konč. z dne 30. 5. 2005.

⁽¹⁰⁾ Uredba (ES) št. 1980/2000 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. 7. 2000 o spremenjenem sistemu Skupnosti za podeljevanje znaka za okolje, UL L 237, 21. 9. 2000, str. 1–12.

7. Zasebni znaki kakovosti

7.1 Zasebni znaki kakovosti delujejo po zakonih trga in ob ohranjanju zakonske prepovedi neelojalne konkurence, brez posebnih upravnih posegov. Ti sistemi so prožni in so se sposobni sproti prilagajati razvoju. Pa vendar to označevanje z vidika dobrega počutja živali ni najboljše. Vedno večja ponudba izdelkov potrošnikom otežuje ohranjanje pregleda in primerjanje različnih označb. Prodaja včasih ustvarja lažno podobo proizvodnih razmer: lastnosti, ki se pripisujejo izdelku, ne temeljijo vedno na stvarnih merilih, med drugim tudi zaradi tega, ker ni dovolj objektivnega znanja. To povzroči manjšo verodostojnost in izkrivlja konkurenco v razmerju do resnejših proizvodov in boljših razmer. Poleg tega se lahko industrija in trgovina čutila prisiljeni, da zaradi konkurence spreminjata merila, ne vedno na sprejemljiv način, zaradi česar se proizvajalci rejnih živali soočajo s težavami.

7.2 Iz teh razlogov je treba opredeliti objektivna merila za proizvodnjo. V tem oziru je Komisija predlagala vzpostavitev središča ali laboratorija, ki naj bi med drugim imel nalogo, da razvije objektivne kazalce dobrega počutja živali ⁽¹¹⁾; poleg tega Komisija pričakuje, da bo lahko nadaljnja uporaba merljivih kazalcev pri pripravi zakonodaje Skupnosti s tega področja potekala na podlagi rezultatov raziskovalnega projekta *Welfare Quality*, ki naj bi se zaključil leta 2009. Obenem je pomembno upoštevati druge raziskave in razvoj v državah članicah.

7.3 Spodbujanje določenih načinov proizvodnje in vzreje, ki bolj upoštevajo dobro počutje živali, v skladu z utemeljenimi znanstvenimi kazalci, mora zato – kot najboljša rešitev – nujno dopolnjevati znake kakovosti, ki se uporabljajo v zasebnem sektorju. Tako bi podjetja imela možnost, da obdržijo in naprej razvijajo lastne označbe ter se tako ločijo od svojih konkurentov na stvarni in objektivni podlagi; poleg tega bi potrošniki imeli možnost, da se o nakupu odločajo na podlagi točne informacije, v skladu z lastnimi prepričanji in preferencami. Sistem lahko torej deluje v skladu s premisami trga in brez odvečnega poseganja upravnih organov. Pri tem je mogoče navesti, da proizvod ustreza standardu EU, za katerega jamči nepristranska oblika nadzora.

8. Predlogi za označevanje v zvezi z dobrim počutjem živali

8.1 Pomembno je opredeliti okvir in načela za oblikovanje skupnega sistema označevanja, da se lahko začne delo in da se v sistem lahko vključijo standardizirani kazalci dobrega počutja živali – med drugim, ko bodo na voljo zadostni delni rezultati iz projekta *Welfare Quality*. Zatem bi lahko strokovnjaki – in morebiti predlagano središče za dobro počutje živali – pripravili

⁽¹¹⁾ Kot je EESO predlagal v svojem mnenju o akcijskem načrtu, naj bi bil laboratorij ali središče usmerjeno globalno in uredili naj bi ga skupaj z najpomembnejšimi trgovinskimi partnerji EU, da bi bile v njem razvite metode mednarodno priznane.

potrebna objektivna merila. Za to je treba opraviti ponderiranje različnih kazalcev, ki obsegajo celoten življenjski cikel živali; te je treba prenesti v praktične in realistične proizvodne razmere, tako da se optimalno oblikuje skupno učinkovanje raziskav, razvoja in novih tehnologij ⁽¹²⁾.

8.2 To lahko vodi k standardom za vse vrste rejnih živali in najosnovnejše živalske proizvode, tako da se omenjenemu središču pri predlagani ureditvi označevanja izda ustrezno naročilo; za to morata biti zagotovljeni merljivost in možnost nadzora posameznih kazalcev. Označevanje v zvezi z dobrim počutjem živali naj bi temeljilo na čim bolj merljivih in ponovljivih kazalcih dobrega počutja živali in ne samo na uporabljenih proizvodnih sistemih.

8.3 Trgovina in industrija bi lahko zatem na prostovoljni osnovi uvedli znak za živalske proizvode, ki bi bil priznan na ravni EU in bi potrjeval, da so izpolnjeni standardi višji od minimalnih standardov EU. Višji standardi morajo temeljiti na pravnem aktu, razen če se je pravno mogoče sklicevati neposredno na skupne standarde. Standardi bi lahko npr. pri izbiri treh višjih ravni bili 20, 40 in 60 odstotkov nad minimalnimi standardi, če se presodi, da je to za živalsko vrsto in proizvod koristno. Jamstvo za izpolnjevanje specifičnih zahtev in nadzor uporabe označitve se lahko izvaja prek samonadzora podjetij ob sodelovanju nepristranskega nadzornika, inštituta, organizacije oz. specializiranega certifikacijskega telesa, ki delajo v skladu z ustreznimi evropskimi in mednarodnimi standardi EN ISO 17000 ali so v skladu z EN ISO 45011 akreditirani kot certifikacijski organ. Vendar pa ni potrebe, da bi bilo treba logotip registrirati ali dovoljevati njegovo uporabo od primera do primera posebej, ker bi to povzročalo nepotrebno obremenitev mehanizmov javne uprave in nadzora.

8.4 Označbo bi bilo mogoče kombinirati z barvnim sistemom, zvezdicami ali sistemom pik, ki se lahko dodajo obstoječim komercialnim označbam, če to ne povzroča neskladnosti s skupnim sistemom označevanja in obstoječimi blagovnimi znamkami. Sistem bi bilo mogoče pod enakimi pogoji uporabljati za uvožene proizvode in torej ne bi povzročal težav glede na pravila Svetovne trgovinske organizacije.

9. Dodatni ukrepi

9.1 Razmisliti bi bilo treba o možnosti, da odgovorni za označbe s podporo EU vzpostavijo spletno stran in podatkovno bazo z opisom predlaganega sistema označevanja in različnih označb in pravil v zvezi z dobrim počutjem živali. Tu bi lahko podjetja posredovala informacije o svojih proizvodih in tako sporočala, da se vedejo etično odgovorno. Iste informacije bi

⁽¹²⁾ Ustrezni kazalci bi morali vključevati vse bistvene značilnosti živalske vrste, to so rejne značilnosti, prostorske in hlevske razmere, dnevni nadzor, bolezenski in zdravstveni vidiki, odstavek od matere in kirurški posegi vse do prevoza v klavnico, omamljenja in zakola.

bile npr. lahko na voljo tudi v trgovinah na drobno. Podatkovna baza bi bila lahko tudi vir navdiha za nadaljnji razvoj na tem področju. Povečala bi preglednost; tveganje, da bi podjetja oz. trgovine postali tarča kritike in da bi jih zalotili pri šušmarstvu in zavajanju potrošnikov, pa bi lahko prispevalo k določenim samodisciplini in notranjemu nadzoru.

9.2 Obenem bi lahko razmislili o strožjih določbah za napačno ali zavajajoče oglaševanje, da bi v primeru zlorabe lahko izrekli strožje kazni, vendar to ne bi bil sistem odobravanja v povezavi z upravnim nadzorom posameznih držav. Seveda podjetja lahko povsem zakonito oglašujejo z resničnimi priporočili, ki potrošnikov ne zavajajo; obenem pa so izključno podjetja sama odgovorna za zagotavljanje, da trditve o izdelkih ustrezajo resnici, ne glede na to, ali jih je preverila nepristranska stran.

9.3 Nadaljnja alternativa, ki bi bila obenem tudi najenostavnejša, bi bila v tem, da bi spodbujali izključno nadaljnji razvoj zasebnih sistemov označevanja, in sicer z informacijskimi kampanjami, usmerjenimi k potrošnikom in trgovini na drobno. Kot izhaja iz navedenega na začetku, pa to najbrž ne bi zadostovalo. Ne glede na izbor sistema označevanja ali drugih ukrepov bi morali – takoj ko bi bila ustvarjena ustreznna podlaga – na

vsak način izpeljati izčrpne informacijske kampanje, ki bi jih lahko organizirali v obliki konferenc za oblikovalce mnenj ter prek televizije in časopisnih člankov, pri čemer bi morale odločilno vlogo igrati Komisija in pristojni organi posameznih držav skupaj s kmečkimi in potrošniškimi združenji ter združenji za zaščito živali ipd.

9.4 Od časa do časa se v okviru splošnih teženj, ki dajejo prednost domačim izdelkom, pojavlja tudi glasna zahteva po obveznem nacionalnem označevanju porekla. Čeprav gospodarstvo trdi, da to povzroča nevarnost izkrivljanja konkurence, je doslej veljalo temeljno načelo, da je na nacionalni ravni mogoče postavljati strožja pravila za dobro počutje živali, kot pa jih predpisujejo minimalni standardi EU. Če naj bi bilo posameznim državam članicam dopuščeno, da ob uporabi načela subsidiarnosti v skladu s proizvodnimi razmerami in interesi potrošnikov same razvijajo sisteme označevanja, bi se tak pristop lahko hitro preobrnil v enostransko protežiranje domačih izdelkov, enako kot velja, da je pač vsaka oblika obveznega označevanja načelno nezdržljiva z notranjim trgov in pravili EU o konkurenci. Države članice, ki uvedejo višje obvezne minimalne zahteve za eno ali več panog, pa imajo lahko možnost, da jih vključijo v predlagani sistem označevanja.

V Bruslju, 15. marca 2007

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Dimitris DIMITRIADIS